

รูปแบบทางเท้าที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่ในเขตเมืองหลักของภูมิภาค:
กรณีศึกษาเทศบาลนครนครราชสีมา

Design Guideline for Footpath in Main City of Region: Case Study
Nakhonratchasima Municipality

อาจารย์ชาติ ควบพิมาย

สาขาวิชาการจัดการผังเมือง คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา

บทคัดย่อ: งานวิจัยนี้เกี่ยวข้องกับการหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบทางเท้าที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่เมืองหลักของภูมิภาคโดยใช้พื้นที่ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมาเป็นกรณีศึกษา โดยการอาศัยข้อมูลจากงานวิจัยและเอกสารทางวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางเท้า และการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทางเท้า ปัญหาที่พบในปัจจุบันของการใช้ทางเท้าและได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของผู้ใช้ทางเท้าในเขตเทศบาลนครนครราชสีมาโดยการ แจกแบบสอบถาม ซึ่งพบว่าประชาชนที่ใช้ทางเท้าส่วนใหญ่อยากให้ทางเท้ามีความสะดวกและปลอดภัยเป็นอันดับแรก และอยากให้ทางเท้าไม่มีสิ่งกีดขวางในการสัญจร มีความสวยงามร่มรื่น เพื่อก่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการสัญจรโดยการใช้ทางเท้าในเขตเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ทางเท้า, เมืองหลัก, ภูมิภาค

♥ bike
walk

1. บทนำ

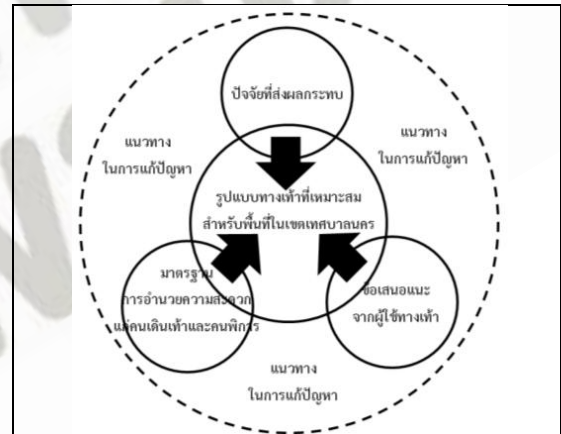
ในปัจจุบันชุมชนเมืองต่างๆ ในประเทศไทย ได้เกิดการพัฒนาด้านต่างๆ โดยมีความเป็นเมืองมากขึ้นมีคนอยู่อาศัยในเมืองมากขึ้น เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมายซึ่งส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้อยู่ในเมืองนั้นๆ ปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือเมื่อเมืองมีคนเพิ่มมากขึ้นย่อมมีเด็ก คนพิการ คนชรา ที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นตามไปด้วย แต่โครงข่ายการสัญจรในเขตเมืองอย่างเช่นทางเท้ากลับไม่อำนวยความสะดวกแก่ผู้คนที่จำเป็นต้องใช้ทางเท้าในการสัญจรในเขตเมือง ซึ่งถ้าหากแนวทางในการพัฒนาเมือง มีแนวทางในการพัฒนาให้เมืองเอื้อต่อคนที่สัญจรด้วยเท้ามากขึ้น โดยการมีทางเท้าที่ดี ทางข้ามที่ปลอดภัย มีเส้นทางในการเดินเท้าที่สะดวก เพลิดเพลิน เมืองก็จะเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของผู้คนที่มีความสมบูรณ์มากขึ้นต่อไปในอนาคต

เทศบาลนครนครราชสีมา เป็นชุมชนเมืองเมืองหนึ่งที่ประสบปัญหาดังกล่าวคือ การพัฒนาเมืองซึ่งส่งผลกระทบในด้านต่างๆ และส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบบทางเดินเท้า เช่น การขยายตัวทางการค้าและเศรษฐกิจ เกิดการรุกล้ำทางเดินเท้าทำให้ผู้สัญจรด้วยเท้าไม่ได้รับความสะดวก ปัญหาการติดตั้งป้ายโฆษณาบดบังทัศนวิสัยของทางเดินเท้าไม่สามารถให้บริการแก่ผู้พิการได้ ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ทำให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาเมืองในด้านอื่นๆ อีกมากมาย หากสามารถพัฒนาทางเดินเท้าให้มีรูปแบบที่เหมาะสม จะทำให้การพัฒนาในด้านอื่นๆ สามารถพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โครงการวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายในการหาแนวทางในการ ออกแบบทางเท้าที่เหมาะสม สำหรับพื้นที่ในเขตเทศบาลนคร โดยใช้กรณีศึกษาคือพื้นที่ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมาเพื่อหารูปแบบทางเท้าที่เหมาะสมสำหรับประชาชนในเขตเมืองที่สัญจรด้วยเท้าเพื่อให้เกิดการพัฒนาาระบบทางเดินเท้าที่เหมาะสมสำหรับชุมชนเมืองต่อไปในอนาคต

2. วิธีการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เน้นการสำรวจข้อมูลกายภาพและการสำรวจความคิดเห็นของผู้ใช้ทางเท้าเป็นหลัก โดยมีลักษณะการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ ข้อมูลด้านกายภาพของพื้นที่ เป็นการรวบรวมข้อมูล สภาพทางเท้าในปัจจุบันในเขตพื้นที่เทศบาลนครนครราชสีมา โดยเน้นบริเวณจุดจอดรถขนส่งสาธารณะที่มีผู้ใช้เป็นจำนวนมากในเขตเมืองนครราชสีมา ข้อเสนอแนะจากผู้ใช้งานทางเท้า ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของผู้ใช้ทางเท้า โดยการจัดนิทรรศการให้ความรู้เกี่ยวกับทางเท้าในงานฉลองชัยชนะท่าน้าวสุรนารี และได้ทำการแจกแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด

รูปที่ 1: กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปที่ 2: ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

3. ผลการวิจัย

3.1 ข้อมูลทางเท้าย่านคูเมืองเก่า

1) การคมนาคมและการจราจรภายในพื้นที่ย่านคูเมืองเก่าบริเวณรอบอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีมีระบบการสัญจรหลายประเภท ทั้งโครงข่ายการสัญจรทางบกที่รองรับการสัญจรส่วนบุคคลด้วยยานพาหนะและการเดินเท้า การขนส่งมวลชนสาธารณะและการขนส่งกึ่งสาธารณะ เช่น รถจักรยานยนต์รับจ้างรถสามล้อ เป็นต้น

2) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อทางเดินเท้าย่านบริเวณรอบอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี เป็นบริเวณที่มีการใช้ประโยชน์ของพื้นที่หลากหลายซึ่งทำให้เกิดผลกระทบต่อทางเดินเท้า เช่น การตั้งแผงลอยหาบเร่ขายสินค้า ลูกล้าทางเดินเท้า การวางสินค้าของร้านค้าลูกล้าทางเดินเท้า การจอดรถบนทางเดินเท้า ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ทำให้เกิดปัญหาต่อผู้คนที่ใช้ทางเดินเท้าในบริเวณนี้ทำให้ไม่ได้รับความสะดวกและความปลอดภัยในการใช้ทางเดินเท้า

รูปที่ 3: ย่านบริเวณรอบอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

3.2 ข้อคิดเห็นจากผู้ใช้งานเท้า

จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้ใช้งานเท้าในเขตเทศบาลนครนครราชสีมาพบว่าเรื่องของปัญหาและอุปสรรคในการใช้ทางเท้าคนส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาหาบเร่ แผงลอย มีการลูกล้าทางเดินเท้าทำให้เกิดปัญหาไม่ได้รับความสะดวกและไม่มีความปลอดภัย โดยปัจจัยที่ทำให้คนเดินเท้าตัดสินใจใช้ทางเท้าที่สำคัญที่สุดคือต้องมีความสะอาด สะดวก ปลอดภัย และมีระยะทางไม่ไกลจนเกินไป และได้สอบถามความคิดเห็นของผู้ใช้งานเท้าเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณทางเท้า ผู้ใช้งานเท้าส่วนใหญ่คิดว่า ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนเดินทาง เช่น มีระบบไฟฟ้าแสงสว่างและควรมีการอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ด้านความพึงพอใจในการใช้ทางเท้าใน

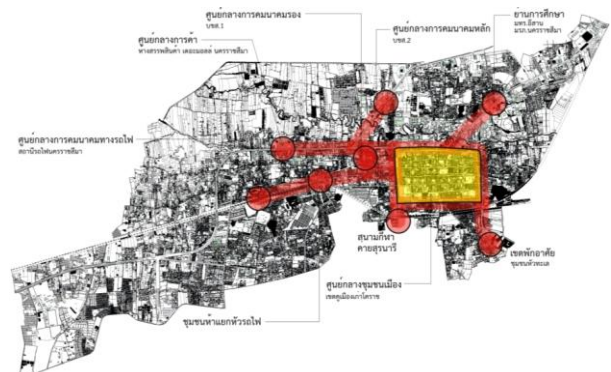
ปัจจุบัน ผู้ใช้ทางเท้ามีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

3.3 แนวทางในการพัฒนาทางเท้าในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา

1) แนวทางการพัฒนาทางเท้าโดยการแบ่งเป็น 3 รูปแบบหลัก (Harvey M. Rubenstein, 1992)

1.1) ย่านเดินเท้าชนิดเต็มรูปแบบ (Full Mall) คือการพัฒนาทางเดินเท้าโดยไม่มีการขนส่งรูปแบบอื่นภายในย่าน ทำได้โดยการปิดเส้นทางสัญจรหรือถนนเดิมปรับปรุงให้เป็นย่านเดินเท้าโดยเฉพาะ ได้แก่การปรับปรุงเส้นทางการเลือกใช้วัสดุ จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สิ่งประดับตกแต่งในการออกแบบปรับปรุงเส้นทางจะต้องมีการศึกษาข้อมูล ลักษณะเด่นของย่านและชุมชนเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ของย่านหรือชุมชนนั้น

1.2) ย่านเดินเท้ากึ่งระบบการขนส่งสาธารณะ (The Transit mall) คือการพัฒนาทางเดินเท้าโดยไม่ให้มีการขนส่งส่วนบุคคลโดยเครื่องยนต์ในพื้นที่ คงไว้แต่ระบบขนส่งมวลชน และการขนส่งสาธารณะเฉพาะในเส้นทางที่จัดไว้ เพื่อเป็นจุดรับส่งประชาชนเข้าสู่พื้นที่ เช่น รถโดยสารสาธารณะ รถรางไฟฟ้ารถแท็กซี่ ใช้เส้นทางเท้าเป็นเส้นทางสัญจรหลัก ประกอบด้วยมาตรการต่างๆ ได้แก่ ห้ามจอดรถริมทางเท้า การออกแบบความกว้างของทางเดินเท้า การออกแบบสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมประเภทต่างๆที่อยู่ในย่าน เช่น ร้านค้า สำนักงาน โรงแรม สถานบริการประเภทต่างๆ รวมทั้งที่พักอาศัยของย่าน

รูปที่ 4: แนวทางการเชื่อมโยงโครงข่ายการสัญจรด้วยเท้าและทางจักรยานในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา

1.3) ย่านเดินเท้ากึ่งการสัญจรแบบปกติ (Semi Mall) การพัฒนาทางเดินเท้ารูปแบบนี้ขึ้นอยู่กับขนาดปริมาณการจราจร และพื้นที่สำหรับจอดรถ การออกแบบและปรับปรุงทางเดินเท้าให้มีบรรยากาศที่เหมาะสมและดึงดูดให้ประชาชนเลือกใช้การสัญจรแบบเดินเท้าด้วยการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในเส้นทาง สามารถเชื่อมโยงระหว่างถนนสายหลักและถนนสายย่อยภายในเมือง เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงของกิจกรรมต่างๆ

2) แนวทางการพัฒนาโดยการกำหนดรูปแบบทางเดินเท้า (Michale J. Badner, 1989: 10 - 11)

2.1) ทางเท้าขนานไปกับแนวถนน (Side walk) คือทางเท้าที่อยู่ขนานสองข้างของถนนของเมือง มักมีการสัญจรหนาแน่น ทั้งทางถนนและเลียบบแม่น้ำ คูคลองทะเลสาบ (Roadway: Waterway)

2.2) ทางเท้าชนิดที่เป็นทางลัด คือทางเท้าที่มักเป็นที่รู้จักกันเฉพาะกลุ่มลัดไปตามซอยด้านหลังของอาคารทางลัดเหล่านี้หากได้รับการส่งเสริมให้อยู่ในระบบทางเท้าของเมือง และปรับปรุงสภาพแวดล้อมสองข้างทางก็อาจเพิ่มความคล่องตัวให้กับระบบการสัญจรของเมืองได้

2.3) ย่านทางเดินเท้า (Pedestrian Zone) ซึ่งได้จัดเตรียมหรือออกแบบไว้เพื่อการเดินเท้าโดยเฉพาะเช่นทางเท้าระหว่างอาคารพาณิชย์หรือย่านทางเดินเท้า (Pedestrian Mall) คือบริเวณที่คนสามารถเดินติดต่อกันได้ทั้งบริเวณ โดยไม่มีการสัญจรโดยไม่มีการสัญจรประเภทอื่น บริเวณดังกล่าวมักเป็นบริเวณพาณิชย์กรรมมีบรรยากาศในเชิงนันทนาการ และยังอาจใช้เป็นทางลัดจากการเดินตามแนวถนนในเมืองได้ด้วย

2.4) ทางเท้าชั่วคราว ได้แก่การปิดถนนบางสายในวันพิเศษเพื่อใช้เป็นทางเดินทางเท้า หรือเพื่อกิจกรรมนันทนาการ เช่น ในช่วงที่มีงานฉลองวันแห่งชัยชนะของท่านท้าวสุรนารี เป็นต้น

2.5) ทางเดินเท้าที่อยู่ในแนวขวางเส้นทาง (Cross Walk) ซึ่งตรงกันข้ามกับทางเดินเท้าในแนวขนาน ทางเดินเท้าประเภทนี้จะช่วยให้

การเชื่อม ต่อทางเดินเท้าเป็นระบบที่มีความต่อเนื่องในบริเวณสวนเมืองทอง

3) แนวทางการพัฒนาโดยการจัดองค์ประกอบบนทางเดินเท้า (K.Unterman, 1984:3)

3.1) การจัดระนาบพื้น (Floor Configuration) ทั้งที่เป็นทางราบ บันได ทางลาด หรือทั้งสองอย่างประกอบกัน ทางลาดเหมาะสำหรับรถเข็นของคนพิการรถเข็นขนส่งสินค้า ซึ่งต้องได้รับการพิจารณาประกอบกันกับทางเดินเท้าทั่วไป

3.2) องค์ประกอบบนทางเดินเท้า (Pedestrian Furniture) องค์ประกอบบนทางเดินเท้าจะเป็นทั้งเครื่องป้องกันอันตราย สิ่งอำนวยความสะดวก ให้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งมีส่วนในการดึงดูดให้ใช้การเดินเท้า ได้แก่ พื้นผิวของทางเดินเท้า เก้าอี้กลางถนน สะพาน บันได ทางข้าม ทางลาด ทางม้าลาย ห้องส้วมสาธารณะเสาไฟฟ้าสัญญาณไฟจราจร ตู้ไปรษณีย์ ตู้โทรศัพท์ จุดเติมน้ำ ม้านั่งที่พักผ่อน ผู้โดยสารรถประจำทาง ต้นไม้ สวนหย่อม ประติมากรรม ป้อมจราจร ทางจักรยาน ถังขยะ ที่จอดรถที่ดับเพลิง ป้ายโฆษณา ป้ายรถประจำทาง

4. สรุปผล

การพัฒนาแบบทางเท้าในเขตเทศบาลนครนครราชสีมาคำนึงถึงการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันในการใช้ทางเท้าของประชาชนในเขตเมืองนครราชสีมาเป็นหลัก เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้กับประชาชนในเขตย่านเมืองเก่า และผู้คนที่เข้ามาใช้พื้นที่ย่านเมืองเก่าในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารบทความเกี่ยวกับทางเดินเท้า และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องโดยได้ทำการวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลปัจจัยทางกายภาพของพื้นที่ ประกอบกับข้อเสนอแนะจากผู้ใช้งานเท้า ซึ่งทำให้ได้ข้อสรุปว่า ทางเดินเท้าในเขตเมืองนครราชสีมาบริเวณรอบอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี เป็นย่านที่มีความสำคัญและมีผู้คนเข้ามาใช้พื้นที่เป็นจำนวนมากการที่จะพัฒนาทางเดินเท้าให้สามารถใช้งานได้ดีและตอบสนองกับการใช้งานของคนเดินเท้า นั้น อาจต้องพิจารณาควบคู่ไปกับการพัฒนาพื้นที่เกี่ยวเนื่องอื่นๆ เช่น ลานกิจกรรมสาธารณะ

บริเวณสวนเมืองทองและลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับเส้นทางเดินเท้าที่เชื่อมไปยังจุดจอดรถขนส่งสาธารณะ เป็นองค์ประกอบที่จะช่วยเสริมให้เกิดทัศนียภาพที่ดีในการเดินเท้า นอกจากนี้ควรมีการออกมาตรการในการควบคุมร้านค้า หาบเร่ แผงลอย ไม่ให้มีการรुकล้ำทางเท้า อย่างเข้มงวด อีกด้วย การจัดองค์ประกอบเสริมอื่นๆ ให้กับทางเดินเท้าเช่น ไฟฟ้าแสงสว่าง และการอำนวยความสะดวกให้กับคนพิการ ให้สมบูรณ์จะช่วยเสริมให้ทางเดินเท้ามีความสมบูรณ์ และสามารถรองรับการใช้งานของผู้ใช้ทุกเพศ ทุกวัย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รูปที่ 5: แนวทางการพัฒนาทางเดินเท้าและทางจักรยาน Before & After

5. อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาในเชิงกว้างเท่านั้นเนื่องจากมีข้อจำกัดในด้านทรัพยากรและเวลาในการศึกษาและวิจัย ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ดังนี้

5.1 ควรมีการศึกษาเรื่องโครงข่ายการสัญจรของทางเท้าในเขตเมืองนครราชสีมา เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของระบบโครงข่ายทางเดินเท้าในเขตเมือง

5.2 ควรมีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบขององค์ประกอบระดับถนน (Street Furniture) เพื่อสร้างเอกลักษณ์และรูปแบบที่สวยงามให้เกิดขึ้นกับทางเดินเท้าของเมือง

สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม:

สาขาวิชาการจัดการผังเมือง คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี นครราชสีมา
ที่อยู่: 744 ถนนสุรนารายณ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
โทรศัพท์: 044-233-000
Email: archtree@gmail.com

♥ bike
A walk